

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 06109

GETSEYLTE REGE'S

Michael Basin

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

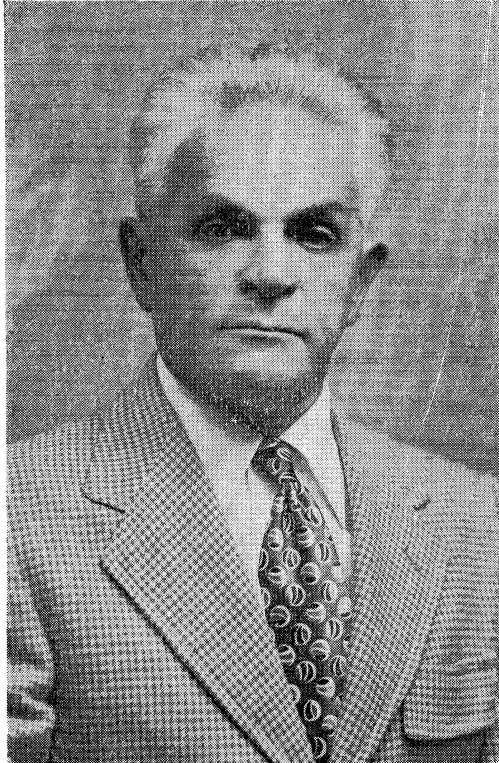

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

1
T
1/10 Dec. 1910.

ניט מחמת גאווה האָט דער מחבר אריינגעשטעלט זיין בילד
אין דעם ביכל, נאָר כדי מען זאָל אים ניט פאַרבייטן מיט
אַן אַנדערן, אַ באַקאַנטן דיכטער און אַנטאַלאָגיסט מיט
דעם זעלבן נאָמען.

מיכאל באסין

געציילטע רגע'ס

(לידער און פראזע)

ברוקלין נ. י.

ה' תשי"ג — 1952

“SINGLE MOMENTS”

(POEMS AND PROSE)

Copyright 1952 by

MICHAEL BASIN

269 Neptune Ave., Brooklyn 35, N. Y.

Printed in the U. S. A.

WALDON PRESS, INC.

203 WOOSTER STREET, NEW YORK 12, N. Y.

דעס אַנדענק פון מיין טאַטן און מאַמען,
נתן־אברהם און חיי־שרה באַסין, צו קבורה
געבראַכטע אויף דער אַמעריקאַנער ערד,
און דעס אַנדענק פון מיין ברודער אליהו,
דעס אומגעקומענעס אין פייער פון דער
רוסישער רעוואָלוציע — געווידמעט.

מ. ב.

אינהאלט :

פארווארט

1. פון די יונגע יארן

א שעה פון פרייד
ס'איז דער אייז צוגאנגען
געווען איז יענער טאג...
זי איז געזעסן...
ווען עס גייט א רעגן...
אין טעג פון נויט.

2. די ליבע פראווינץ

ווען א רעגן גייט
ווען די זון ווערט אנגעצונדן
פריילינג
ליכט און שאטן
א ווינטער נאכט אין פארק
טעג אַזעלכע
א ווינטער-ליד
ערגעץ זינגען...

3. שמאט ניו-יאָרק

שטאָט ניו-יאָרק
ברייטאן ביטש
זייט געבעטשט
צו אַן אַרבעטער מיידל
טרעפּ

אין דער מיליאָנענדיגער שטאַט
 אין טעג פון שטרייט
 צו לוי גאַלדבערג
 פּאַנטאַזיע
 אַז די געסט צוגייען זיך
 צוגאַסט ביי דער מאַמען
 אַליין צו זיצן...
 הערבסט
 ירושה
 נאַכט ביים ים
 וואָס עס זאָל שוין גיט פאַסירן...
 נייע פרייד.
 די שיינקייט פון אידישן וואָרט
 געציילטע רגעס
 צו ה. לייזיק
 צום פּסח־סדר פון אידישן וועגעטאַרישן פאַראיין
 "Freaks like us"
 עלנדע פרויען
 ס'איז כדאי.

4. פון פרעמדע קוואַלן (איבערזעצונגען)

פון דער בינע — ל. רייכשטאַדט
 פאַרוואָרט צום ראַמאַן פון י. טשיריקאָוו
 איך האָב ליב אין אַ פּראָסטיגער נאַכט —
 וואָלין־אייכענבאום
 פעררער — וואָלין־אייכענבאום
 דאָס וואָרט פון מלכי־צדק — ק. ג. באַטי־שקאַוו
 אַ מעשה־לע פון לעבן — י. גיטין
 די פילקלאַנגיקע שפּראַך... — י. גיטין
 אַ ליד — א. בלאַק
 צו דיר, גאָס — ש. ג. פּרוג

5. בלעמלאך פון א טאג-בוך

אין דער אייון-שטאט
טעג פון הערבסט
ווי אזוי איך בין געווארן א וועגעטאריער
אין שיקאגער שלאכט-הויז
די באהעפטונג מיט דער נאטור
איך האב געלייענט...
אין יעדן אמת'ן קונסטווערק..
פראגענט
צו מיין טאכטער עטל
ווען א פריינדשאפט ווערט צושטערט...

6. א ביסל שפאם

היטליגיסל
ציבעלע שאלאכץ
אונזין
פרויען, ווארפט אוועק דאס שמינק

פאָרוואָרט

א, לידער מיינע, האַרץגעזאָנגען,
איך גיב אייך יעצט אין פרעמדע הענט.
איך האָב אייך יאָרן-לאַנג געצערמלט
צווישן מיינע ענגע ווענט.

אין צייט ווען ס'האַט אויף אידיש לשון
א גור אַ בייזער זיך פאַרשפּרייט —
וועט איר געפינען וואו איין אַפקלאַנג
פאַר אייער אומעט, אייער פּרייד?

צי וועט איר ליגן וואו פאַרגעסן
ווי אַ פאַרוועלקטער תּבואה-זאָנג?
צי וועט איר טאָן אַמאָל אַ ציטער
ווי אַ פאַרביינקטער סטרונע-קלאַנג?

פון די יונגע יאָרן

א שעה פון פרייד

(צו...)

...געדיינקסטו יענע שעה
פון וואונדערליכער פרייד,
ווען מיר זיינען געזעסן ביים קאמין,
און איך האָב דיר דאָס בוך געלייענט
פון דעם גרויסן דיכטער
פון דעם ווייטן צפון-לאַנד ?

עס לעבט באַ מיר אין האַרץ
פון דעמאָלט אָן אַ בלום,
אַ בלוטיג-רויטע רויז,
וואָס דופטיגט און וואָס שטעכט
און שאַפט מיר פרייד און פיין.
געדיינקסטו יענע שעה ?

עס האָט מיר דאָן פאַרכישופט
דיין שטיל פאַרטראַכט געזיכט,
דער צאַרטער ווייכער בליק,
דער שמייכל אויף די ליפן
ענג צונויפגעפרעסט.

די וועלט איז קאלט און הארט,
און זעלטן קומט צו אונז אַ גרוס
פון קעניגרייך פון פרייד.
איך האָב דעם אָפּגלאַנץ פון דיין שמייכל
דאָן פאַבאַרגן אין מיין האַרץ
און כ'טראָג אים מיט מיט זיך.
עס האָט דער שמייכל זיך פאַרוואַנדלט אין אַ בלום,
וואָס דופטיגט און וואָס שטעכט
און שאַפט מיר פרייד און פיין.

געדיינקסטו יענע וואונדערלעכע שעה פון פרייד ?

1920

ס'איז דער אייז צוגאנגען

(א פּרילינג־טאָג אינמיטן ווינטער.)

וואָסער שטראַמען רוישן, פליסן,
ס'ווערט דער אייז צוגאנגען.
ס'איז די זון אַ ליכטיגע
ווידער אויפגעגאנגען.

האַט זי זיך צושפּרייזט, צוזונגען
איבער ברייטן הימל.
האַט זי אויפגעוועקט די ערד
פון ווינטער־דרימל.

ווען עס שיינט די זון — דערפיל איך —
אומעט איז פאַרשוואונדן.
וואַכט אויף ווידער קינדער־פרייד,
עס היילן זיך די וואונדן.

כ'בין אין נעץ פון פּרילינג־לוסט
און פּרילינג־פרייד געפאַנגען.
וואָסער שטראַמען רוישן, פליסן,
ס'איז דער אייז צוגאנגען.

1920

**

... 13

געווען איז יענער טאָג אַ ליכטיגער, אַ שיינער,
ווען דו ביזט אויף דער וועלט געקומען.
די ערד — מיט זון-ליכט אַ באַגאַסענע, די לופט —
ווי אַנגעזאַפט מיט דעם גערוך פון בלומען.

עס האָט דיין זעל דאָס ליכט פון גאַט'ס געבענשטער וועלט
אין זיך אַריינגעצויגן.
יעצט שטראַלט דאָס ליכט אַרויס פון דיר,
פון דינע קינדיש-קלאַרע אויגן.

1920

**
*

Вот эта улица,
Вот этот дом.

אָט איז די גאָס, אָט איז דאָס הויז.
(19 אָ פּאָפּולער רוסיש ליד.)

זי איז געזעסן אויפ'ן פענסטער,
און מיט איין האַנט געווישט אַ שויב.
ווי שטענדיג — מיט די אויגן גלעזער,
און אויפ'ן קאָפּ דער מאַמע'ס הויב.

איך בין אין גאָס פאַרבייגעגאַנגען
און כ'האַב אַרויפגעקוקט צו איר.
געפּלויגן איז מיין האַרצנ'ס ברכה
צו יענעם הויז, צו יענער טיר.

1921

**
*

ווען עס גייט אַ רעגן און איך גיי אין גאַס —
ווערט מיין פנים, ווערן מיינע קליידער נאַס.
נאָר איך גיי זיך לאַנגזאַם, איך האָב ליב אַזוי,
גיין אונטער'ן רעגן, לאַנגזאַם אַט-אַזוי.

פליסן שטראַמען וואַסער איבער ערד און שטיין,
פרישן זיי די ערד אָפּ, וואַשן זיי זי ריין.
דאַנקט געוויס די ערד דעם גוטן, ליבן גאַסט —
נעמט ער דאָך אַראָפּ פון איר אַ שווערן לאַסט.

ווען עס וואַלט דער רעגן קאַנען אויך אַריין
טיף צו מיר אין האַרץ און אַפּווישן דעם פּיין ...

1921

אין טעג פון נויט

דאָס האָסטו צו מיר געטאָן, —
אין מיין בלוט פאַרמלאַנצט געזאַנגען,
האָסט צושטערט מיין שטילע רו
און מיין האַרץ געפאַנגען.
זינט איך האָב דערזעהן דיך
האָט זיך אַלץ ווי אומגעביטן.
ווייס איך שוין נאָך וואָס איך ביינק,
ווייס איך שוין צו וואָס געליטן.

כ'בין אַ מענש פון אַרבעטס־פאַלק,
און מיט אים וועל איך פאַרבלייבן.
זאָל איך רופן דיך מיט זיך
וועסטו אפשר דאַרפן ליידן.
וועבסט דיין יוגנד אין פאַבריק,
ביינקסטו נאָך אַ פרייען לעבן.
וואָס־זשע קאָן איך, מיידל טאָן ? —
כ'קאָן דיר נאָר חלומות געבן.

ס'איז דאָס לעבן קאַלט און האַרט.
ווי אַ גרויזאַמע מלחמה.
דאָך עס האָט די בייזע וועלט
ניט געביטן מיין נשמה.

ווען דאָס האַרץ פאַרגייט אין פיין,
און ווי וועלף די זאַרגן ברומען —
זינג איך לידער, טרוים איך שטיל
פון דער צוקונפט וואָס וועט קומען.

באַ דער אַרבעט, ווייט פון דיר
ביינק איך מיט פאַרטרוימטע אויגן.
אַלץ וואָס איז געווען מיר ליב —
מיט אַ נעבל ווי באַצויגן.
דאָס האַסטו געטאָן צו מיר —
אין מיין בלוט פאַרפלאַנצט געזאַנגען.
האַסט צושטערט מיין שטילע רן
און מיין האַרץ געפאַנגען.

1931

די ליבע פראָווינגן

ווען אַ רעגן גייט

דעם וואונדער פון דער אָפּשפּיגלונג פון אונדזער וועלט,
וואָס דו קאָנסט זעהן אונטער דיינע שפּאַנענדיגע פּיס
ווען אַ רעגן גייט —

צײַ קאָנסטו אָפּשאַצן דעם וואונדער ?
דעם צויבער פון פּאַרטראַכטע בוימער
וואָס היינגען קאַפּ-אַראַפּ, מיט צווייגן טיף אַרונטער
ווען אַ רעגן גייט —
צײַ האַסטו ווען דערפּילט דעם צויבער ?

אַ הימל איבער דיר און אונטער דיר,
און דו אינמיטן אין אַ וועלט פון חלום,
אין אַ וועלט פון סודות-פּולער שטילקייט,
אין אַ וועלט פון וואונדער איבער וואונדער —
ווען אַ רעגן גייט ...

(וואַשינגטאָן, דײַך), 1936

ווען די זון ווערט אָנגעצונדן

לויכטנדיגע יום־טובדיגע פרייד —
קוק אַ ריין אין מיין נשמה ווי אַ שטראַל אַ מילדער.
זינג, צעזינג זיך, בלוט, מיין בלוט,
טאַנץ אין מיינע אַדערן אַלץ ווילדער, ווילדער.

גרויקייט פון די וואַכעדיגע טעג —
ווי אַ נעבל ווער צערוּנען, ווער פאַרשוואונדן, —
ווי ס'פאַרשווינדן שאַטס פון דער נאַכט,
ווען די זון ווערט אין פרימאַרגן אָנגעצונדן!

1938

פ ר י ל י נ ג

עס ווערן בוימער אויף דער גאס מיט גרינס באצירט.
און ווינטלאך פרישע הויבן אָן צו בלאָזן.
ערוואַכט אין דיין געמיט אַ שטיל געזאַנג.
ערוועקט זיך אַ פּערלאַנג
אַז מיט'ן ווינטער זאָל אַוועקגיין אויך דיין צער
די בייזע שטורעמס זאַלן אויך דיין זעל פאַרלאָזן.

די מענשן פון דער שטאָט, וואָס יעדער איז פאַרנומען
נאַר מיט זיך —
ווי וואַלסטו זיי די זינד — און זיך אליין דיין זינד —
געוואַלט פאַרגעבן.
לעבט אויף אין האַרץ אַזאַ מין פּרייד-געפיל,
פון יונגע כחות אַ באַנייטער שפּיל.
און ס'דוכט זיך דיר : עס עפענען זיך ווייטקייטן און וועגן,
וואָס וועלן פירן דיר צו אַ באַנייטן ליכטיג לעבן.

1938

ליכט און שאַטן

אויף די וועגן פון מיין לעבן
האַבן פריידן, האַבן זאַרגן
זיך צושפרייט.
ליכט און שאַטן — דורכגעפלאַכטן.
ווי ס'וואַלט עמיץ בלומען, דערנער
אויף אַ פעלד פאַרזייט.

זינג, נשמה! אין דיין אַפּגרונט
צווילינג ברידער — רו און אומרו
האַנט אין האַנט.
אין מיין מח, אין מיין האַרצן
אויסגעמישטע — גלויבן, צווייפל
זאַלבאַנאַנד.

אויף די וועגן פון מיין לעבן
גייען נאָך מיר ליכט און שאַטן
טראַט נאָך טראַט.
ווינטגיג-שטורעמדיג זיי דרייען
און פאַרדרייען מיך אין ווילדן
קאַראַהאַד.

1938

א ווינטער נאכט אין פארק

אין שטילער אין פראַסטיגער נאכט
אויף איינזאַם־פאַרוואַרפענע וועגן.
עס גייט דיר דאָ קיינער ניט נאָך,
עס גייט דיר דאָ קיינער אַנטקעגן.

עס האָט דאָ דער ווינטער די ערד
מיט בלענדענדער וויסקייט באַצויגן.
קוקט ליכטיגקייט דיר אין געמיט,
קוקט ליכטיגקייט דיר אין די אויגן.

עס שטייען די בוימער פאַרטראַכט
מיט נאַקעטע טרוקענע צווייגן.
עס האָט זיי דער ווינטער פאַרוויגט
אין אַ פאַרחלומ'טן שווייגן.

עס רופט און עס מונטערט די נאכט —
פאַרגעס אַלע זאַרגן,
שפאַן ווייטער, שפאַן ווייטער מיט מיר,
ביז מאַרגן, ביז מאַרגן!

1938

ט ע ג א ז ע ל כ ע

(צו די גזרות אויף אידן אין אייראָפּע.)

טעג אַזעלכע שווערע, גראַע,
אַנגעלאָדענע מיט פיין —
האַבן אונז דערדריקט, פאַרשאַלטן
יעדן טאָג פון אונזער זיין.

הערצער אין אַ קלעם געפאַנצערט —
פול מיט יאַמער, פול מיט וויי —
ווען וועט קומען דער באַפרייער
און דעם שונא זאַגן — שטיי?

אך, מיר זיינען מיד צו וואַרטן
אויף דעם טרייסטנדיגן שפּרוך!
וועלט, מיר שיקן דיר מיט צאַרן
אונזער פּלוך!

1938

א ווינטער-ליד

אויף מיין דערנערפולן וועג
האָב איך אוצרות אָנגעוואָרן —
טרוימען פון די יונגע יארן —
פרייד פון דורכגעלעבטע טעג.

דורכ'ן לאַנגן שווערן גאַנג
אַפט געצווייפלט, אַפט געפאַלן.
דאָך ניט טויט זיינען די קוואַלן
פון מיין פריידיגן געזאַנג.

דורך די טעג און נעכט פון פיין
ווי אַ שטראַל אַ האַפנונג וועבט זיך,
פרייד האַט נאָך ניט אויסגעלעבט זיך,
ס'וועט נאָך ליכטיג זיין!

1938

**
*

ערגעץ זינגען, ערגעץ קלאפן
רעדער פון די באַנען,
ערגעץ רושן, ערגעץ שוימען
כוואַליעס אויף די ים'ן.
ערגעץ אויף די ברייטע פעלדער
האַבן ווינטן זיך באַפרייט פון צאַמען.

ווינט און באַן און ים'יג ליד
האַבן זיך צעשפילט אין מיין געמיט.

1932

שטאט ניו-יאָרק

שטאַט ניו-יאָרק

אויף די גאַסן פון דער רוישנדיגער שטאַט
האַט זיך פריידיג אַט אַזוי צולייגט מיין טראַט.
אומעט שטעטלדיגער איז אַוועק, אַוועק,
וויילט זיך זינגען אויפ'ן נייעם, ניט געצאַמטן וועג.
זון באַלויכטענע די גאַסן, בלויער הימל, וואַלקנס מילד,
מחנות מענשן, מחנות מענשן, אַזא וואונדערליכעס בילד!
שטאַט ניו-יאָרק, האַסט מיך פאַרשיכור'ט, ווי
מיט שוימענדיגן וויין,

שטאַט ניו-יאָרק, דו ביזט מיר ליב מיט דייע פריידן
און דיין פיין.

דייע גאַסן, דייע סקווערן ציען שטענדיג
מיך צו דיר, —

וואַס-זשע איז עס פאַר אַ כישוף, וואַס איז
איינגעפלאַנצט אין דיר ?

דייע רוישנדיגע באַנען זינגען איין איינטאָניג ליד :
ראַח-טאַ, ראַח-טאַ, ראַח-טאַ, נאָר איך ווער
פון דעם ניט מיד.

דייע פייערן — די שילדן, אין דער נאַכט
וואַס האַט קיין רו,
דוכט זיך — רופן, און זיי ווינקען, און זיי זאָגן עפעס צו.

1934

ב ר י י ט אָן - ב י ט ש

ס'איז דער ים היינט שטיל און רואיג — שטיל און
— רואיג מיין געמיט —
גיי איך דאָ אַרום ביים ברעג מיט לייכטע
זינגענדיגע טריט.
גיי איך דאָ אַרום אַליין אין שיין פון
— שמייכלענדיגער זון —
שטיקלאַך וואַלקנס אויפ'ן הימל בלאַנזיען
וואו ניט וואו אַרום.
שטיקלאַך וואַלקנס אויפ'ן הימל, ווי נשמות
אויף דער ערד,
אין געשטאַלט פון מענש און פויגל, חיה'לאַך
מיט פיס און בערד,
צויבערפולע, שנייאִג־ווייסע, וואַנדערן
אַרום פאַרטראַכט,
אין אַ וועלט פון זון באַשטראַלטער, אין אַ
וועלט פול פראַכט.

1936

זייט געבענשט

יונגע פאָרלאַך אויף די אַוונטיגע גאַסן פון ניו-יאָרק.
פרייד פון הערצער שטראַלט אַרויס פון יונגע אויגן.
אויף ברייטער עוועניו, אונטער דאָס קלאַפן פון דער באַן,
האַט אַ בחור'ל זיין מיידל צו זיך צוגעצויגן.
און געקושט איר אין די ליפן, אין די באַקן,
אין דער נאַז,
און זי קוקט אים אין די אויגן אַזוי גלויביג.
יונגע פאָרלאַך אויף די אַוונטיגע גאַסן פון ניו יאָרק —
זייט געבענשט מיט אַזאַ פרייד אַ לויטערער—אויף אייביג!

1936

ט ר ע פ

פון פלאַטפאָרם צו דער באַן,
פון דער באַן צום פלאַטפאָרם —
טרעפּ.

טרעפּ אַרויף, טרעפּ אַראָפּ.
ווערן טרעפּ אויסגעריבן
פון טויזנטער פּיס.
וויגן זיך, טראָגן זיך
כוואַליעס פון מענשן
טאַג-אויס און טאַג-איין
איבער טרעפּ.

אין אויך איך —
מיט מיין בענקשאַפּט פאַרשטיקט,
מיט מיין האַרץ אין אַ צאַם
טראָג איך זיך מיט'ן פאַק פון די אַרבעטס-געצייג
איבער טרעפּ אין דעם מענשליכן ים.
שווער צו טראָגן דעם פאַק

אין געדערענג פון סאַבוויי,
נאָר ס'איז שווערער צו שטיקן די ביינקשאַפּט פון האַרץ
ווען מען שוועבט אָט אַזוי

איבער טרעפּ, איבער טרעפּ,
טרעפּ אַרויף, טרעפּ אַראָפּ,
טרעפּ!
טרעפּ!

1938

**

אין דער מיליאָנענדיגער שטאָט,
אויף סקווערן, גאָסן, אין סאַבוויי —
די טעג פאַרגייען רוישיג־פריי,
נאָר האַרץ מיינס איז אין וויי.

דעם צער פון ווייטן אייגן בלוט,
פון אַלטע דורות דאָס געוויין —
איך פיל טאָג־טעגליך, אויך אין פרייד,
אין מיין געביין.

1938

צו איין אַרבעטער מיידל

(סאַניאַ קרוגער)

ריינע שיינע אידיש אַרבעטס־מיידל —
קלאָר און ערלאַך זיינען דייןע אויגן.
גלאַט ווי סאַמעט זיינען דייןע באַקן.
דיין פאַרבענקטע זעל איז מיר פאַרשטענדלאַך, אייגן.

אין געראַנגל פון דעם לאַנד פון אינוער קינד־הייט
האַסטו דייןע ליבסטע אַנגעוואָרן.
לעבסטו אָפּ דיין יוגנט אין דער וועלט־שטאַט
מיט אַ האַרץ אַן איינזאַמן, פאַרפרוירן.

האַסט ערוועקט אין מיר שוין האַלב פאַרגעסענע זכרונות,
אַ פאַרלאַנג צו טאָן דיר גוטעס האַסטו מיר געגעבן.
גיב איך דיר מיין האַרץ — און זאַל עס דיר דערוואַרעמען
אויף אַ ווייטן לאַנגן לעבן.

.1936

אין מעג פון שמרייט

„האסטו שוין פרובירט אמאל
טרוימען שפיגען, פערזן וועבן —
ווייזשע קאנסטו שוין אן דעם
ווייטער לעבן ?
טרייסל אויף זיך, וועק דעם גייסט
פון טאג-טעגליכער רוטינע.
גרוי איז אונזער וועלט אן טרוים,
וועלט — צופרעסענע פון שנאה.“

ס'האט אזוי א פריינד גערעדט —
ס'גייט מיר ניט ארויס פון זיגען :
טרוימען, פערזן, קוואל פון פרייד —
פאר דער וועלט א ני באגינען.

וועלט אין אויפברויז, וועלט אין שמרייט, —
ווייט פארוואגלט זין און ברידער —
וויינט דאס הארץ און זוכט א טרייסט
אין דעם קלאנג פון לידער ...

1942

צו לוי גאלדבערג

פון ווייטן א געקומענער, א פרעמדער,
ניט דרייסט האָב איך צוערשט זיין שוועל באַטראַטן.
נאָר ער האָט מיך, כאַטש אומבאַקאַנט,
מיט פריינדשאַפט אויפגענומען,
און אַ מתנה גלייך געשיינקט —
זיין לידער־בוך — זיין האַרצנס בלומען.

מיט ציטער און מיט נייגיריגער פרייד
איך האָב דאָס בוך געבלעטערט.
נאָר שווייגנדיג און שעמעוודיגעהייט
איך האָב געקלערט :
גאָר אומגעריכט
איז מיר אַזוינס באַשערט .

יעצט אין זיין לידער־בוך — די „נאָענטע“ —
אויך ליב און נאָענט מיר געוואָרן.
ווי ער וואַלט איינגעוועבט אין דעם
אויך קלאַנג פון מיין געמיט,
פון מייע אַייגענע פאַרביינקטע יאָרן
די אומרואיגע טריט.

1943

פ א נ ט א ז י ע

עס איז באַ מיין פענסטער אין העלן פרימאָרגן
געפלויגן — געפלויגן אַ ליכטיגע טויב.
און איך בין אַ אינגל — מיט אויגלאַך צושטראַלטע,
און פאַטש מיט די הענטלאַך, און קוק דורכ'ן שויב.

דורך יאָרן געדריקטע — איך קוק נאָך צום הימל,
דאָך אַלץ ווי אַמאָל איז די שויב אינדערמיט.
די ליכטיגע טויב פליט אַלץ העכער און העכער,
און איך אויף דער ערד — מיט מיין עלנדן ליד.

1944

**

אַז די געסט צוגייען זיך טוט באַנג —
דער אַוונט איז פאַרגאַנגען אַזוי שנעל.
עס דוכט זיך דיר אַז עפעס איז געבליבן ניט דערזאַגט
ווען מען שטייט שוין באַ דעם שוועל.

און אַז מען קומט צונויף זיך נאַכאַמאַל —
אַ קוואַל פון פרישע רייד אַיעדערער פאַרמאַגט.
און ווידער פילסטו אַז דאָס טייערסטע און בעסטע
איז אַלץ געבליבן ניט דערזאַגט.

1944

צונאסט בא דער מאמען

וואַלקנס, רעגנס אין אַפּריל,
מאָי האָט אויך זיי ניט צוטריבן.
פלוצלונג קומט מיר אָן אַ בריוו —
מען האָט מיר אַזוי געשריבן :

„ס'ביינקט די מאמע שטאַרק נאָך דיר,
קאַפּ אירער איז טיף געבויגן.
הענט און פיס איר טוען וויי,
זי באַקלאַגט זיך אויף די אויגן“.

אַך, מיין גאַט, וואָס איז עס דאָ
באַ דעם ים מיט מיר געוואָרן?
אַז דאָס בעסטע פון אַמאָל
אַפט פאַרגייט פון מיין זכרון?

האַט דער רעש פון גרויס־שטאָט
האַרץ מיינס אין אַ נעץ געפאַנגען?
אין געדעכעניש פאַרבלאַסט
מאַמעס האַרציגע געזאַנגען?

ס'איז געווען אין נייעם לאַנד —
יונגע יאָרן, גרינע יאָרן —
מאַמע ביינקט נאָך אַלטער היים —
וויי, זי האָט עס אַנגעוואָרן!

אין דער שטאָט פון רויך און שטאַל —
פול מיט אומעט די פאַרנאַכטן —
האַט זי דאָן געצויגן לאַנג
אַ געזאַנג אַזאַ פאַרטראַכטן —

פון דעם פויגל וועלכער איז
געפלוין איבער אלע ים'ן,
פון געוויין פון דער יתומה
אויפ'ן קבר פון איר מאַמען.

לידער פול מיט צער און וויי,
לידער פון די אַלטע שטעטלאַך —
איר פאַרגייט מיט אייער דור,
ווי פון בוים פאַרוועלקטע בלעטלאַך!

מיט דער באַן אַ גאַנצן טאַג
איבער אַלט באַקאַנטע וועגן.
אַלטער שטעטלדיגער צער,
פיל איך, גייט שוין מיר אַנטקעגן.

טעג פון היינט און פון אַמאָל
הייבן אָן אין מיר זיך קריגן:
ווער וועט מיך באַהערשן דאָ?
ווער וועט וועמען דאָ באַזיגן?

שטיל אזוי אין מאמע'ס גאס,
שטיל אזוי אין מאמע'ס שטיבל.
„גו, מיין זון, וואָס מאַכסטו, וואָס?
האַב אויף מיר ניט קיין פאַראיבל.

כ'קאַן ניט אויפשטיין היינט פון בעט,
ס'טוען וויי מיר אַלע ביינער.
ס'איז ניט גוט צו ווערן אַלט,
ס'קאַן שוין מיר ניט העלפן קיינער.

גו, אַ דאַנק דיר וואָס דו קומסט —
פון ניו-יאָרק — אַ ווייטער פּאַרן.
ווייזשע גייט עס דאַרטן דיר? —
דו ביזט אויך שוין גרוי געוואָרן.

כ'וואַלט געוואַלט שוין שטאַרבן, יאָ.
אַז עס ווייטאַגט יעדער אבר.
אויף ליובאַוויטשער בית-עולם
נעבן טאַטן וואָרט מיין קבר.

אַז איך וועל אוועקגיין — זע,
זאַלסט ניט וויינען, זאַלסט ניט קלאַגן.
אַט אזוי פירט גאַט זיין וועלט —
דאָס פלעגט נאָך דער טאַטע זאַגן.

אלץ וואָס לעבט — עס מוז פאָרגיין.
ס'איז אַ חלום — ס'גאַנצע לעבן.
קדיש זאָג נאָך מיר — וועט גאָט
דיר אַ לאַנגן לעבן געבן.

צוויי־דריי טעג דער מאַמעס גאַסט —
שווער פון איר אַוועקצופאַרן.
נאָר עס ציען מיך צוריק
פון גרויס־שטאָט די פרייע יאָרן.

פון דער ווייטנס מאַמעס רייד,
דוכט מיר, טו איך אלץ נאָך הערן:
„אלץ וואָס לעבט עס מוז פאָרגיין“.
שפילט דער ים. איך שלינג די טרערן.

1946

**
*

אליין צו זיצן ביים שטילן ים,
דערמאָנען וואָס עס איז פאַרגאַנגען.
דערפילן : ווייטאַג פון אַמאָל
האַט ווידער שוין דיין האַרץ געפאַנגען.

האַסט זיך גענאַרט — דו האַסט געמיינט
דו ביזט שוין פריי פון עבר־קלאַנגען.
בינאַכט אליין ביים שטילן ים,
דערמאָנען וואָס עס איז פאַרגאַנגען...

1946

ה ע ר ב ס ט

הערבסט. געלע בלעטער אויף דער ערד.
בויםער-צווייגן דאר, פארטריקנט,
מיט אַ טענה אויסגעשטרעקט צום הימל :
ערשט געבליט — און שוין אַזוי
אומברחמנות'דיג פאַרשעמט,

ווי פאַרבינקטע טאַטע-מאַמע
ווען די קינדער זיינען זיך צופאַרן אין דער פרעמד.
הערבסט. פויגל נידעריג איבער'ן ים.
כוואַליעס טונקעלע, עס דוכט זיך, טענה'ן אויך זיך
אויס מיט גאַט :

ערשט האָבן די זונען-שטראַלן איבער אונז געטאַנצט,
ערשט האָבן זיך מענטשן-קינדער איבער אונז געוויגט, —
איצטער הערן מיר בלויז פון דעם ווינד דעם שפּאַט,
זיין יללה און זיין יובל — אַז דער זומער איז באַזיגט.

הערבסט. אין מיין איינזאַם ווינקל נאַכטיג-שטיל
שאַטנס שפּרייטן אויס זיך זייט-ביי-זייט.
אַן אַז אויפהער, אַן אַן אויפהער
קלאַפט דער זייגער אויס דעם גאַנג פון צייט.
אומעט הערבסט־גער עס קוקט אין פענסטער,

קריכט אין טיר.
טרוימען ליכטיגע — צי וועט איר קומען נאָך
צוריק צו מיר ?

1946

י ר ן ש ה

מיין טאטע איז געווען אן אלטער איד,
א הארעפאשניק, פרום, און א גמרא-בלאט
איז אים געווען פארשטענדיג.
האט אויסגעלעבט די יארן אויפ'ן היגן קאנטינענט,
און אין זיין הויז, און אויף זיין בעט
די לעצטע טעג פארענדיגט.

געבליבן איז די מאמע, איינגעבויגן, שוואך,
מיט אלטן פעקל ספרים, מיט'ן לייכטער פאר די ליכט,
א אשה צנועה, א נשמה — ציכטיג.
האט זי געוואוסט: זי וועט צום טאטן גיין,
און אין די אויגן, אפגעשוואכטע פון די יארן און געוויין,
וועט שוין אויף אייביג ווידער ווערן ליכטיג.

עס איז געשעהן — און דאן —
געבליבן איז א הויז און קינדער זעקס,
ערוואקסענע, און יעדער אויף זיין אייגן גאנג אין לעבן.
טא, וואס-זשע איז געבליבן מער צו טאן
ווי אלץ פארקויפן און א יעדערן
זיין טייל ירושה אפצוגעבן?

איז מיר אַ קוויטל אַנגעקומען פון דעם אַדוואַקאַט.
צײַ האָט דער מענש געמיינט
ער שיקט מיר מיט'ן בריוו אַ ביסל פרייד ? —
נאָר מיר — דאָס קוויטל ברייט די הענט,
און וואו איך שטיי און גיי די טרערן מיינע ווערן,
ווי זריעה אויפ'ן פעלד, — פאַרזייט.

1947

נאַכט ביים ים

איבער'ן ים די נאַכט אַ שטילע
האַט אויסגעשפּרייט איר טונקל ציך,
און די לבנה מיט איר תפילה
אַזוי ווי איד, אַזוי ווי איד.

און דער גערויש און שפּיל פון כוואַליעס
צו מיר דערטראַגט זיך פון דער ווייט.
זיי זאָגן, דוכט זיך : חלום, חלום,
פאַרגענגליכקייט, פאַרגענגליכקייט . . .

1947

*
*
*

... וואָס עס זאָל שוין נײַט פּאַסירן —
זאָרגן איז דאָך נײַט כּדאי.
צײַ געפּײַנען, צײַ פּאַרלירן —
ס'איז דאָסזעלבע, סײַ-ווי-סײַ.

קאַנסט דעם חלום ווייטער שפּײַנען,
אַבער פּרײַדיג, ווי אַ קינד.
סײַ-ווי-סײַ וועט אַלץ צערײַנען,
ווי די כּוואַליעס מיט'ן ווינט ...

1948

נ י י ע פ ר י י ר

דאָס ליד איז געשאַפן געוואָרן צוליב
אַ בריוו פון חיפה, ישראל, פון אַ חבר
פון די אינגלשע יאָרן אין רוסלאַנד.

1.

ווי שייק, ווי מילד עס גידערט היינט
די זון צום האַריזאָנט.
עס האָט מיר מיינע יוגנדליכע
טעג דערמאָנט.
אַן אַרעם שטוב, אַ טיש, אַ בוך,
אַ זונען-שטראַל,
און פון די בויםער אויפ'ן הויף
סוף-זומערדיגער בלעטער-פאַל.

2.

אַ בריוו, אַ גרוס פון ווייטן לאַנד —
פון נאַהנטן לאַנד.
איבער'ן ים האָט מיך דערגרייכט
אַ חבר'ס האַנט.
פון לאַנד וואָס לעבט אין פאַלק'ס געדאַנק
פון דור צו דור —

עס איז געוואָרן, ס'איז געשעהן,
פון חלום — וואָר!

3.

אַ חבר־גרוס פון כרמל-באָרג,
פון אַלטן אויפגעלעבטן וואָרט
און מיט'ן קלאַנג
ווי אַ געזאַנג.
אַ יוגנדליכע זיסע פרייד —
כ'האַב דיך דערקאַנט.
ווי שייך, ווי מילד עס נידערט היינט
די זון צום האַריזאָנט!

1949

די שיינקייט פון אידישן וואָרט

די שיינקייט פון אידישן וואָרט —
עס איז גאָר ניט אָפּצושאַצן.
עס וועבן די אותיות אַ קלאַנג,
עס בויען זיך כּישופּ'דיג זאַצן.

ענטפלעקט זיך נשמה-געזאַנג,
און אַט איז אַ פּערז שוין געבוירן.
אַזוי ווי פּאַרצייטנס אַ וועלט —
איז עפּעס פון כאַאַס געוואָרן.

אַ לויב צו דעם שאַפּנדן גייסט,
פון צוּמען די וואַגנדע ברעכער !
עס קלעטערט דאָס אידישע וואָרט
העכער און העכער און העכער !

1950.

געצײלטע רגע'ס

אויף צאַרטע סטרונעס אויסצושפילן
דעם שטילן וויי פון מיין געמיט,
און ביינקשאַפט לויטערע פאַרזײען
אין ריטמישן געזועב פון ליד.
פון גרויע טעג געצײלטע רגע'ס
פאַרהיטן אין אַ צויבער־קלאַנג,
און אַלטע טרוימען אויפצולעבן
אין אַ געזאַנג.

מיט גינגאַלד־שטראַלן אין פאַרנאַכטן
איז אויסגעשפּרייט מיין איינזאַם וועג.
איז גוט אַזוי אין שטילקײט טראַכטן
פון די פאַרגײענדיגע טעג.
די מילדע זון אין ווייטן מעריב —
זי קוקט אַרײן מיר אין געזיכט.
זי צאַנקט, זי צאַנקט . . . ווי אין דער קינד־הײט
מיין מאַמעס שבת־דיגע ליכט.

1950

צו ה. לייזויק

צו זיין קבלת־פנים שבת אָוונט, סעפט.
16, 1950, אין וואַשינגטאָן אוירווינג
היי־סקול, אַראַנזשירט פֿון אידיש־נאַ־
ציאָנאַלן אַרבעטער פֿאַרבאַנד.

דיכטער, איידעלער און צאַרטער, מיט דעם ווייסן
קאַפּ און פנים,

ברודער, עלטערער פֿון מיר אין יאָרן, וויסן,
און אין גייסט —

נעמט ניט אָן פֿאַר אומ'כבוד וואָס איך, כמעט
אָן אומבאַקאַנטער,

האַב זיך היינט צו אייך פֿאַרנומען ריידן אַזוי דרייסט.

איך בין ניט קיין פרעמדער, ניין, איך בין גאָר
ניט קיין פרעמדער.

נאָך אין יענער וואונדערליכער יוגנד־צייט
ווען איר האָט זיך צו דעם לאַנד פֿון רויסן פֿאַן געצויגן—
אייער לויטער וואָרט צו הערן כ'בין געקומען
פֿון דער ווייט.

כ'האַב מיט אייער וואָרט געלעבט, און כ'האַב מיט
אייער וואָרט געפֿיבערט,

און מיט אייך געווייטאַגט איבער דעם פֿאַרשוועכטן טרוים,
ווען עס האָט דער גואל זיך פֿאַרוואַנדלט אין רוצח,
און פֿאַרמאַסטן זיך די וועלט באַצווינגען אין זיין צוים.

פון די שניי-פעלדער סיבירער ביז דעם „גולם“
און די „שמאטעס“,
ביז דעם פיין פון נתן ניומאן אין דעם קאלאראדא-לאַנד,
ביז דעם קראליקל דעם קליינעם מיט
די זוניק-רויטע אויגן,
וואָס זיין טויט האָט איר באַקלאַגט, געמאַלן מיט
אַ מייסטער-האַנט, —

ביז דעם שעפּס אויף דעם מזבח וואָס האָט
יצחק'ן פאַרביטן,
ביז די גרוילן פון טרעבלינקע, ביז דעם וויי
פון אונזער דור —
כ'האַב אייך נאַכגעפאַלגט מיט ציטער, און געלעבט
מיט אייער חלום —
ס'זאַל דעם חלום ניט פאַרשלינגען אונזער
שוידערליכע וואָר.

און אויך יעצט ווען איר קומט אָן פון דעם
באַנייטן לאַנד ישראל,
דורכגעליטן אַלע ליידן, און מיט צער און ליבע רייך —
כ'קוק אַרויף פון צווישן עולם, און עס וועקט זיך
אַ מחשבה —
אַ, מיין וואונדערליכער גורל! — ס'איז מיין האַרץ
אויך יעצט מיט אייך!

1950

צום פסח־סדר

פון אידישן וועגעטאָרישן פאַראַיין פון

ניו־יאָרק, ה' תשי"א. (4.21.51)

אין גרויסן זאַל, אויף ווענט און סטעליע,

אויף טיש און באַנק די שכינה רוט.

די פענסטער, טירן און די לאַמפן

צוזונגען האָבן זיך — „ס'איז גוט“!

פון ריזיג שטאַט די הייזער אַלע —

פון דער איסט־סייד און פון בראַדוויי —

מיט ביינקשאַפט קוקן צו דעם ווינקל,

מיט קנאה און מיט וויי.

זיי טענה'ן: „גאַט האַסט אונז באַ'עול'ט,

און האַסט באַגליקט גראַד יענעם אָרט.

אַז מענשן מיט דעם טרוים דעם שענסטן

זאַלן זיך זאַמלען דוקא דאָרט“!

אַ יום־טוב'דיג באַ'חנ'טער עולם.

טאָ קוקט, ווער אויגן האַט, און זעט —

ס'וועט דאָ פאַרבלייבן לענגער, מילדער

דער לעגענדאַרישער פראַפעט!

אין שפעטער שעה — ליכט אויסגעלאַשן

אין ווינקלאַך שוועבט אַרום אַ סוד.

און ביינקלאַך, טישן וועלן טאַנצן

געאַרעמט אין אַ קאַראַהאַד.

1951

“FREAKS LIKE US”

איך האָב אַזאַ מין בריוו באַקומען —
אַ פּריינדליך בריוול, איידל, צאַרט:
„נו, יא, איך שרייב אַמאָל, ווען טרוים און שכינה קומען,
נאָר איך בין ניט גענאַרט.

„ווער דאַרף יעצט דיכטער, לידער, טרוימערייען?
ס'איז אונזער לעבן אין דעם לאַנד ניט ווי אַמאָל.
פון מענשן — דורשטיגע מיט וואָרט די וועלט באַנייען —
אַלץ קלענער ווערט דאָס צאָל.

„דאָס צאָל פון לידער-לייענער עס ווערט קלענער,
טעכניק, מאַשין רוקט אָפּ אונז אָן אַ זייט.
אַ חכמה'לע, אַ וויץ, אַ טענצל — דאָס איז
וואָס דער עולם וויל אין אונזער צייט.

„און איר זייט אויך פון די וואָס לעבן מיט אַ חלום? —
נו, האַלט עס אָן, אויב ס'טוט אייך גוט.
אין שפעטער, שטילער שעה איך ווינש אייך — שלום!
גיט אָן מיט מוט!“

אַזאַ מין בריוו איין איינגעהאַלטן-טריבער.
דו טראַכסט פון דיכטער אין דער שטאָט — דעם ריז
פאַראיינזאַמטע אין אַפּגעצאַמטע שטיבער —
זאָל יעדערער געבענשט זיין וואו ער איז!

1952

עלנדע פרויען

עלנדע פרויען אין דירות לאַנגווייליגע.
קינדער פאַר זיך שוין, דער מאַן איז שוין טויט.
ווערט מען צוריק אויף דער עלטער אַ מויד.

טעג אין די שעפער. סוף־וואַך און די אַוונטן
הינטער פאַרשלאַסענע טירן אַליין —
אַזוי וועט דאָס לעבן פאַרגיין.

זונטאָג, נאַכמיטאָג, דערעסן די ראַדיאָ.
אויפגעראַמט. מיד. אין רעיונות פאַרטיפט..
הינטערן פענסטער אַ רעגנדל טריפט.

דורכקוקן דאַרף מען נאָך פעקל פון צייטונגען.
אַנטאָן זיך אפשר אין יום־טוב'דיג קלייד.
קלונג באַ דער טיר. אונערוואַרטעטע פרייד.

1952

ס' איז כדאי

גוט אזוי צו אויפשטיין אין פרימאָרגן
און אליין שפאָצירן באַ דעם ים.
אויף שטיל-כוואַליענדיגן אויבערפלאַך דעם בלויען,
אויפ'ן אַפגלאַנץ פון דער זון צו קוקן סתם.
גייט פאַרביי אַ שיף אַמאָל פאַראיינזאַמט,
פויגל אויפ'ן זאַמד — פון ים די געסט. —
כלוצלונג נייע אַנונגען דערשפירסטו,
און אין זיך אַ נייע וועלט דערזעסט.
ביז דער טאָג פאַראַנקערט זיך אַ הייסער,
בריינגט אַהער דעם רויש פון שטאָט אויפ'ס'ניי —
זיך מיט זיך אין רואיגער פאַרטראַכטקייט —
ס'איז כדאי.

גוט אזוי אין גאַנג פון מילדן אָווט
טרעפן זיך מיט פריינד באַ דעם שפאָציר.
רעגונגען, רעיונות קומען אונערװאָרטעט,
ווי אַ גאַסט אַ ליבער באַ דיין טיר.
זיין דער שפּעטער שעה אַרום אַ כיבוד-טישל
הליסט געשפרעך געמיטליך, פריי, —
נאָך דעם אין אַ לידער-בוך פאַרטיף זיך —
ס'איז כדאי.

גוט אַזוי אַ יונגן קינד באַגריסן, —
ביים געבורטס־טאָג יום־טוב האָט זיך פֿרייד צושפּרייט,
קינד וועט גיין מיט נייגיר צו דעם אונבאַוואוסטן,
וואָס דאָס לעבן האָט פֿאַר אים פֿאַרגרייט.
ס'וועט אין וועג דערמאַנען זיך געשטאַלטן,
טעג פֿון קינד־הייט, ווען ס'וועט זיין פֿאַרביי.
זאַלן־זשע מיט וויין די גלעזער שפּרודלען —
ס'איז כּדאַי.

1952

פון פרעמדע קוואלן

(איבערזעצונגען)

די איבערזעצונגען טראָגן אַ צופעליגן כאַראַקטער. איך האָב זיך קיינמאָל ניט פאַרנומען צו איבערזעצן לידער אויף אַ סיסטע־מאַטישן אופן. די לידער האָב איך מיט יאָרן צוריק געלייענט, זיי זיינען פאַרבליבן אין מיין זכרון און אין מיין האַרץ, אַזוי ווי זיי וואָלטן געווען מיינע אייגענע, און פון צייט צו צייט איז מיר איינגעפאלן עפעס פון מיין זכרון איבערזועצן. די צוויי איי־בערזעצונגען פון וו. וואָלין־אייכענבאום „פעררער“ און „איך האָב ליב אין אַ פראַסטיגער נאַכט“ זיינען געווען געדרוקט אין דער „פרייע אַרבעטער שטימע“ (נאָו. 30, 1945, און סעפט. 5, 1947) אין אַן אַנדער ווערסיע. איך האָב דאָן די איבערזעצונגען געזאָמלט מיטן נאָמען מ. באַסינסטאַראָדובער. אין דעם ביכל ווערן די איבערזעצונגען געדרוקט אין אַ פאַרבעסערטער ווערסיע. מ. ב.

פון דער בינע

אויס דעם רוסישן, פון ל. רייכשטאָדט

כ'האָב ניט ליב צו לייענען פון בינע,
איך פיל עפעס אַ מאַדנעם שרעק.
איך ציטער פאַר די פרעמדע בליקן,
וואָס כ'זע אַרום, פון יעדן ברעג.

אַזוי פיל מענשן! און אַלע פרעמדע!
און אַלע קוקן אַזוי שטרענג!
און וואַרטן פון מיר עפעס וואָס,
איך זאָל זיי זאָגן נייעס וואָס!

נאָר היינט — אַ היינט איז עפעס אַנדערש!
מיין שרעק איז גאָר פאַרשוואונדן היינט!
איך לעז מיר אַזוי גרינג און מוטיג, —
אַ דו ביזט דאָ, מיין ליבער פריינד!

איך זע ניט אַלע פרעמדע בליקן, —
כ'זע נאָר דיין בליק, געווענדט צו מיר;
און אַט — כ'וויל זאָגן דיר פון בינע
אַז איך — איך ליב דיך אָן אַ שיעור...

1919

**פארוואָרט צום ראָמאַן
„דאָס לעבן פֿון טאַרכאַנאָוו“**

אויס דעם רוסישן, פֿון יעווגעני טשיריקאָוו

...איינע איז געווען אַ ווייסע, די צווייטע אַ שוואַרצע.
טאָג און נאַכט. פֿרייד און לייד... נאָר, וואו ענדיגט זיך
פֿרייד און וואו הויבט זיך אָן לייד ? אַ, ליבע אין פֿרי-
מאַרגן פֿון לעבן, דיין פֿרייד איז פֿול מיט ליידן, און דייע
ליידן זיינען פֿול מיט פֿרייד ! אַ טרויעריגער פֿרייד און
זיסע ליידן...

1921

איך האָב ליב אין אַ פּראָסטיגער נאַכט...

אויס דעם רוסישן, פון וו. וואָלין־אייכענבאום

איך האָב ליב אין אַ פּראָסטיגער נאַכט
דעם ווייטן און לויטערן גלאַנץ פון די שטערן.
די תפילה פון הימל, און שטילקייט
פון ערד — וואָס מען קאָן זי אַזש הערן.

איך האָב ליב אין פּרימאַרגן פון פּרילינג
פון זון די באַנייטע יצירה.
דעם יום־טוב פון רו און פון ליכט,
דעם יום־טוב פון בייטן אַ דירה.

אין היץ פן דעם זומער און וואָלד
האָב איך ליב זיך אַליין צו באַהאַלטן.
דערשפירן דעם סוד פון דעם בוים און פון קוואַל
וואָס פליסט צווישן ערדישע שפּאַלטן.

אויך אָסיענדיג — ביזן געוויטער
איך ליב מיט זיין ווינטן־געזאַנג.
צו זעהן די פּאַלנדע בלעטלעך
פון בויער — עס טוט אַזוי באַנג!
פון טרערן, די אָסיענדיג־שווערע
איז ליב מיר דער קבורה געקלאַנג...

1945

פ ע ר ר ע ר (פארן הינריכטונג)

אויס דעם רוסישן, פון וו. וואָלין־אייכענבאָוס

צום לעבן איך זינג אַ נצחון־געזאַנג,
מיין לעצטן געזאַנג!
עס האָט אַרום מיר זיך אַ שטורעם צוברומט,
נאָר דרייסט קוקן אויגן צו דעם וואָס עס קומט.
און מעכטיג מיין שטים איז און פעסט,
מיט רויש פון די וואַלקנס עס גייט אין פאַרמעסט!

עס איז ניט מיט שרעק יענעם'ס וועזן פאַרבלענדט
ווער ס'איז מיט זיין האַרץ צו דער צוקונפט געווענדט.
דאָס גליק אייערס איז פאַר אים שפּאַט,
פאַרשאַלטן האָט ער וואָס איר האָט.
די וועלט אין זיין האַרצן האָט שנאה פאַרזייט,
פאַר אים איז באַפרייאונג דער ערלאכער טויט.
עס איז זיין נשמה פאַרגאַסן מיט סם,
און ריין זיין געוויסן, אַזוי ווי דער פלאַם.

עס וועט פון מיין אויג ניט באהאלטן קיין שטראל
ניט שטורעם, ניט וואַלקן, און ניט מיין שיקזאל.
איך זע פון די הימלען די ווייטע דאָס ליכט,
פון וועלט פון דער צוקונפט איך זע דאָס געזיכט.
צו איר מיינע אַרעמס האָב איך אויסגעשפּרייט,
זיך לייגן אין שויס פון דער ערד בין איך גרייט.
איך זע זי אַ פּרייע — די ערד, און אַן זינד,
פון מענשן פון אַרבעט אַ פּרייע געזינד;
און פון נצחון איך זינג אַ געזאַנג —
מיין לעצטן געזאַנג !

1945

דאָס וואָרט פֿון מלכי־צדק

אויס דעם רוסישן פֿון ק. נ. באַטיושאָקאָוו

געדיינקסטו וואָס עס האָט אַמאָל
געזאָגט דער גרויער מלכי־צדק
פֿאַרלאָזנדיג דעם לעבנס־טאַל ?
אַ שקלאָף געבוירן איז דער מענש,
אַ שקלאָף וועט ער אין קבר גיין,
און אויך דער טויט וועט אים ניט געבן צו פֿאַרשטיין
צו וואָס ער איז געגאַנגען מיט דעם
וואונדערליכן טרערן־וועג —
געהאַפט, געוויינט, געליטן, און אין אייביגקייט אַוועק...

1947

א מעשה'לע פון לעבן

אויס דענס רוסישן, פון י. גיטין.

הערט : ס'האָבן שונאים מיין אַדלער גענומען,
אים זיינע פליגל מיט קייטן געבונדן,
מיט אומריינע שנאַבלען זיין הויט אים געשוונדן —
געשריי זיינעם ווער האָט באַנומען ?
לאַנג אים געפייניגט, דעראַך אויפ'ן שניי
איבערגעלאָזן — אַליין דאָרט צו שטאַרבן.
עס איז אַזוי ווייט. צי האָב איך דען פאַרבן,
צי האָב איך דען ווערטער צו מאַלן זיין וויי ?

הערט : ער איז מוטיג געווען ווי אַ קעניג ;
אויגן, באַלזיכטן מיט חכמה און וויסן,
האָבן זיך שטענדיג צום הימל געריסן.
איז ער געווען בלויז דער זון אונטערטעניג.
האָט ער געשפילט זיך מיט ווינטן-געדריי :
ווען פאַר'ן שטורעם פלעגט אַלעס אומפאַלן —
ווי האָט ער ליב געהאַט דאָן זיך צוקנאַלן
מיט זיין נצחון-געשריי !

הערט : צו די פויגעלעך, הילפלאז און קליין,
פלעגט זיין נשמה די איידעלע ציען,
האָט ער געלערנט זיי העכער צו פליען,
האָט ער דערציילט זיי ווי פרייהייט איז שיין.
אַט, אָבער יעצט אויף פאַרפרוירענעם שניי
ליגט ער און וואַרט אַז דער טויט זאָל שוין קומען.
עס איז אַזוי ווייט. אין מיין מויל זאָל פאַרשטומען.
מיין וואַרט קאָן ניט מאַלן זיין וויי.

**
*

אויס דעם רוסישן, פון י. גיטין

די פילקלאנגיקע שפראך פון דעם ים
איז מיר נאָהנט און פאַרשטענדיג געוואָרן.
ס'איז מיר ליב זיין צעוואַרעמטע פרייד,
ס'איז מיר ליב זיין צעיושעטער צאָרן.
איך קאָן פילן ווען כ'זיץ באַ דעם ברעג
האַלב אַ וואַכער און האַלב אין אַ דרימל,
ווי אַרומצירקלענדיג גאַר דעם ים
איבער מיר זון שפאַצירט אויפ'ן הימל.

איך האָב ליב אַט דעם רעש פון ים,
פון די כוואַליעס באַגאַסן צו ווערן.
וואַסער-שפּריצן — דאָס זיינען ווי פּונקען,
פון ים די צעזודיקטע טרערן
כוואַליעס קאַנען ניט דולדן קיין צאַם,
תּפּיסה פעלזיגע איז זיי דערווידער.
און באַ זיי נעם איך טרערן און פּלאַם
פאַר מיינע צעשטורעמטע לידער.

1948

א ל י ד

פון רוסישן, פון אלעקסאנדער בלאַק

זי האָט באַפליגלט און מעלאָדיש
אַ פּרילינגס-ליד געזונגען מיר.
האַב איך געזאָגט: „נו, זע, פּרינצעסין,
וועסט וויינען, איך וועל פעלן דיר“.

נאָר אירע הענט אויף מיינע אַקסל.
זי זאָגט מיר: „ניין, פאַר שווערע טעג
נעם מיט דיין שווערד. זיי גרייט צום שטורעם.
איך וועל פאַרהיטן דיך אין וועג.“

נו, גיי, נו, גיי, וועסט יונג פאַרבלייבן,
און צו דער פליכט דיינער געטריי;
כ'וועל אין מיין שלאָס מיין האַרץ פאַרויגלען
מיט אייז, ביז ווינטער גייט פאַרביי.

און פרייד וועט זיין אין ווייטע בליקן,
און יאָרן וועלן פליסן שטיל.
אַרום מיין שלאָס — געפליסטער אייביג,
אַ טייכל דורכזיכטיג און קיל.

און וועסטו שפעט צוריק זיך קערן —
כ'ועל אויסשטרעקן צו דיר די הענט.
אויף שפיץ פון שווערד וועסטו מיר ברענגען
דעם פּרילינג ווי אַ זון צוברענט.

די ווייטקייט שפּרייט איר בלויען צודעק
איבער דיין שלאָס, איבער דיין טיר.
איך וועל פון ווייטן וועג, פּרינצעסין,
אַ פייער-פּרילינג ברענגען דיר.

1948

צו דיר, גאט!

אויס דעם רוסישן, פון ש. ג. פרוג

איך דאנק דיר, גאט, דערפאר וואָס דו האָסט מיך
אין טעג פון שווערער זאָרג און ליידן אָן אַ מאָס
מיט דייע אונזיכטבארע פליגל ניט באַשיצט,
מיך ניט געלאָזט הכנעה'דיג דערשטיקן מיין פאַרדראָס.

אַ דאַנק דערפאַר וואָס דו האָסט מיך אין קעלט,
אין שקלאַפּעריי, אין וואַגלעניש פון לאַנד צו לאַנד
די אויגן מיינע ניט פאַרבלענדט און ניט געלערנט מיך
פאַר גנאָד פון עולם-הבא שלום מאַכן מיט מיין שאַנד.

ניין. אַלע טעג מיינע צו דורכגיין אויף דער ערד
איך וויל אין פרייד. און מיינע פיינד וואָס האָבן מיין געמיט
מיט סם פון ברענענדיגע קללות אָנגעפילט —
און וויסן וואָס זיי טוען — זיי פאַרגיב איך ניט.

דערפאַר וואָס דו האָסט מיר מיין האַרץ צוגליט
מיט ביינקשאַפט נאָך אַ לעבן פריי און שיין, אָן שפּאַט,
און פאַר דעם צאָרן פון מיין רעבעלירענדיגער זעל —
איך דאַנק דיר, שטאַרקער גאָט!

1951

בלעטלאך פון א טאג-בוך

אין דער אייזן-שטאָט

(פיטסבורג)

...אין פרייע מינוטן, ווען איך שפאציר ארום איבער'ן
שטאָט — האָב איך אָפטמאָל ליב צו באַזוכן די באַן-
סטאַנציע.

מען האָט די געלעגנהייט צו באַטראַכטן דאָרט דאָס
אוממיטעלבארע לעבן — טיפן פון טאַג-טעגליכן לעבן.
איך געדיינק מיט וואָס פאַר אַ קנאה פלעג איך קוקן אויף
די אַלע מענשן וואָס דרייען זיך אַרום דאָ מיט אייניגע
יאָר צוריק — אין די ערשטע פאַר יאָר פון מיין לעבן
אין דעם פרעמדן לאַנד.

אַ קינד פון דעם קליינעם, שטילן, פאַעטיש-פאַט-
ריאָריכאַלישן רוסישן פראָווינץ-שטאָט, און אַן אַריינגעפאַ-
לענער אין דעם רויש און טומל פון דער אַמעריקאַנער
שטאָט — פלעג איך מקנא זיין די מענשן וואָס גייען
שנעל, איילענדיג זיך צו דער באַן-סטאַנציע מיט רענצלאַך
אין די הענט. זיי פאַרן ערגעץ וואו, זיי איילן זיך ערגעץ
וואו, אוועק פון אַט דער אייזן-שטאָט.

דאָך — מיט דער צייט האָב איך זי ליב באַקומען —
די אייזן-שטאָט.

* * *

זאָג איך צו מיינעם אַ פריינד :
„געדיינקסטו זאָנגוויל'ס יוסף דעם טרוימער ? דאָס
קינד פון דער געטאָ, וואָס רייסט זיך אַרויס אין דער
ברייטער ווייטער וועלט אַריין ? וואָס האָט מורא פאַר
דער ברייטער פרייער וועלט און וואָס ס'ציט אים דאָך צו
איר ? — דאָס זיינען מיר עס, די קינדער פון דעם געטאָ,
אַנטלאָפענע פון דאָרט אין אַט דעם נייעם לאַנד ...

איך האָב ליב צו זעהן מענשן פאַרבריינגען זייערע
טעג אין רו און פרייד, אין פרידליכן האַרמאָנישן צו-
זאַמעלעבן און צוזאַמענאַרבעטן, אין ליבע פון איינעם
צום צווייטן און צו גאַטס שיינער וועלט.

קעגן מיר אויף אַ באַנק זיצט אַ יונג פאַרל מיט ציפּי
קליינע קינדער. ביידנס פנימער ערנסט, זיי ריידן שטיל
צווישן זיך איבער פאַרשידענע קלייניגקייטן, און אפשר
עפעס וויכטיגעס. ער האַלט דאָס עלטערע קינד, אַ
מיידעלע פון אַ יאָר דריי, אויף די הענט, דאָס אינגערע
קינד ליגט איינגעוויקלט אין אַ קאָלדרע אויפ'ן באַנק
אינמיטן זיי. וואָרטענדיג אויף זייער צוג האַבן זיי זיך
אויסגעהונגערט, און זי נעמט אַרויס פון פעקל עסנוואָרג
שטיקלאַך ווייס-ברויט מיט פוטער און טיילט עס איין
צו אים און צו דער עלטערער מיידעלע. איך פיל עפעס

אַ מאַדנע וואַרעמען געפיל צו אַט דער יונגער שיינער
פאַרל — פאַר זייער ערנסטער זיכערער ליבע און אי-
בערגעגעבנהייט איינער צום צווייטן און צו די קינדער.
ס'איז שייך !

עס טרעפט אַמאַל — דו פאַרסט אַהיים פאַרנאַכט
נאָך אַ לאַנגן שווערן אַרבעטס־טאַג. ס'איז הייס. די זון
גייט אונטער. די אַנגעגליטע שטיינער פון די גאַסן
זיינען נאָך ניט אַפגעקילט געוואָרן. אין טראַמוויי איז
ענג און שטיקנדיג. דו'ך די פאַרשטויבטע שויבן
שיינען אַריין די לעצטע שטראַלן פון דער זון. מענשן
היינגען אויף די „סטראַפּס“ צוזאַמענגעפרעסט איינער
צום צווייטן, אַז מען קאָן זיך ניט אַ קער טאַן. עס טוען
וויי די פיס און ביזט ביז אויף דער גאַנצער וועלט.
נאָר פּלוצלונג ווערט דיין האַרץ דערוואַרעמט. אַ אינגל
פון אַ יאָר אַכט, וואָס פאַרדינט זיך שוין זיין ברויט
כאַרקויפּנדיג צייטונגען, האָט זיך קוים דורכגעשלאָגן
צווישן דעם עולם צום ברעג פון טראַמוויי וואו דער
מאַטאַרמאַן זיצט, און וואַרט ביז ער וועט אים ביים
ראַג פון גאַס די טירל עפענען. זיינע מלבושימלאַך
זיינען אַפגעריסן, די אַלטע צוקנייטשטע היטל אַראַפגע-
רוקט אויף אַ זייט, דאָס פנים'ל פאַרשוויצט. שמייכלענדיג
מיט אַ ליבן קינדערשן שמייכל רעדט ער עפעס צום
מאַטאַרמאַן, און יענער נעמט מיט איין האַנט אַרונטער

דאָס היטל פון זיין קאַפּ און גלעט אים איבער די
צוואוואָרפענע הערלאַך. אַ, ער, דער גוטער מאַטאַרמאַן
פאַרשטייט אים, ער פילט מיט אים מיט, מיט אַט דעם
יונגן קינד פון דער גרויסער שטאַט, וואָס מוז שוין
יעצט אין זיינע ערשטע לעבנס־יאָרן פירן אַ קאַמף פאַר'ן
שטיקל ברויט, פאַרבריינגען זיין קינדהייט אין דער
גרויסער שטאַט, ווייט פון דער בליענדער נאַטור, וועלכע
זאָל רייך מאַכן זיין קינדישן מח און האַרץ, זאָל אַנט־
פלעקן פאַר אים איר פראַכט, און מאַכן פלאַץ אין זיין
יונגער נשמה פאַר אַלעס שיינעס און ערהאַבענעס
אינ'ם לעבן...

1919

טעג פון העבסט

...ווי שייך זיינען די זונג-שטילע טעג פון אנהויב
הערבסט.

עס איז דער הימל קלאַר, קיין וואַלקנדיל אויף אים,
עס ברענען ניט די זונען-שטראַלן מער, נאָר וואַרעמען
און גלעטן צאָרט.

עס פאלן בלעטלאַך פון די בוימער לאַנגזאַם איינע
נאָך דער צווייטער, זיי זיינען געל און אויסגעטריקנט,
דאָך ווילט זיך זיי נאָך ניט צושיידן מיט זייער מוטער-
בוים. און קוק זיך צו, דו מענשן-קינד, צום אָפּגלאַנץ
פון די זונען-שטראַלן אויף די אויסגעדאַרטע בלעטלאַך
— עס איז אויף זיי, עס דוכט זיך, אַ טיפּער אומעט
אויסגעשפּרייט — עס ווילט זיך זיי נאָך ניט אַוועקגיין
פון דער וועלט.

און קוק זיך צו צום וואַסער פּונ'ם טייך — ס'איז
גלאַט זיין אויבערפלאַך, און ליכטיג-דורכזיכטיג, און
ס'ציט זיך ווייט און ברייט, עס דוכט זיך, אָן אַ סוף.
און ביזטו מיד פון שווערן לעבן אין דער שטאַט —
וועסטו אין אזאַ טאַג פון הערבסט אין פעלד, אין וואַלד,
צי ביי דעם ברעג פון טייך דערפילן אַ ביינקשאַפט און אַ
צער, אַ צער אַ לויטערן וואָס מאַכט דיר ווייך דיין האַרץ.
דאָס האַט אין דיר ערוואַכט די ביינקשאַפט נאָך איין אַנדער
וועלט, דאָס שענסטע פון דיין איד, וואָס ליגט באַהאַלטן
טיף אין דיר און רייסט זיך אויף דער פּריי.
אַ, זאָלן זיין געבענשט די טעג פון הערבסט! ...

1920

ווי אזוי איך בין געוואָרן אַ וועגעטאַריער

(עראינערונגען פֿון די קינדער־יאָר)

דאָס וואָס איך וויל דאָ דערציילן איז פֿאַרגעקומען מיט מיר ווען איך בין אלט געווען אַ יאָר צוועלף־דרייצן.

געוואוינט האָב איך מיט מיינע עלטערן, שוועסטער און ברידער אין דער רוסישער שטאָט סטאַראָדוב, טשערניגאָווער גובערניע, אין אַ ווייטער פֿאַרוואַרפענער געסל. מיין טאָטע איז אַן אַרעמער קרעמער געווען. אַ גאַנצן טאָג פלעגט ער מיט דער מאַמען אין קראָם זיצן און עס איז זיי אָנגעקומען מיט גרויס מאַטערניש אויף דער „הוצאה“ צו פֿאַרדינען. פֿון מיינע עלטערע צוויי ברידער, ווען זיי זיינען נאָך יונגע אינגלאַך געווען, האָט דער טאָטע געוואָלט בעלי־מלאכות אָדער „פֿרי־קאָזטשיקעס“ (סיילסמען) מאַכן. זיי האָבן אָבער געוואָלט לערנען זיך. עס איז פֿאַרגעקומען אַ קאַמף צווישן „צוויי דורות“, געזיגט האָבן, נאַטירליך, מיינע ברידער. זיי זיינען געוואָרן „עקסטערניקעס“, דאָס הייסט, מען האָט זיך געלערנט אַליין אין דער היים, און יעדן יאָר אָפּגעגעבן „עקזאַמען“ אין גימנאַזיע, יעדן יאָר אויף אַ העכערן קלאַס. אויף אַזאַ אופן פלעגן אַרעמע אידישע בחורים ענדיגן גימנאַזיע אין צאַרישן רוסלאַנד. אין דערזעלבער צייט האָבן זיי אויך אָנגעהויבן געבן „אוראַקן“ (לעקציעס) צו תלמידים, וואָס האָבן ביי זיי

געלערנט. און ענדליך איז דער טאטע אויך געווען צו-
פרידן. ערשטנס האָט ער געלערנטע זין געהאַט, און
צווייטנס האָבן זיי אויך פאַרדינט בעסער פון אַ וועלכן עס
איז בעל-מלאכה אין אונזער שטאָט.

און אַ דאַנק די עלטערע צוויי ברידער האָבן מיר,
אינגערע קינדער, זיך שוין אויך געלערנט. און אַט אַזוי
איז עס אונזער אַרעמעס הויז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין
אַ בילדונגס-טעמפל, וואו עס האָבן זיך אין אַלע ווייניג
קעלאַך געוואַלגערט פאַרשידענע לער-ביכער, וואו עס
האָבן זיך שטענדיג געפונען די נייעסטע ביכער פון
דער רוסישער ליטעראַטור, און וואו עס האָבן שוין,
זעלבסטפאַרשטענדליך, געהערשט די פרייהייטליכע אי-
דעען.

אין די קאַלטע אומעטיגע טעג פון הערבסט, ווען עס
פלעגט אָן אַן אויפהער אַ רעגן גיסן, און אויך אין
אַנהויב פּרילינג, ווען דער דיקער פאַרהאַרטעוועטער
שניי פלעגט אָנהויבן צוגיין — פלעגט דאָס גאַנצע געסל
אַרום אָנגעפילט ווערן מיט בלאַטע, און מען פלעגט
קוים קאַנען דורכגיין, ניט אָננעמענדיג „פולע קאַלאַשן“.
אַפטמאַל פלעגט אויך דאָס רוישיגע וואַסער, פליסנדיג
באַרג-אַראָפּ, דורך די ווענט פון אונזער הויז דורכרינען
און דאָס גאַנצע הויז מיט בלאַטע אָנפילן. ביטער פלעגט
זיין אויפ'ן האַרצן און עס פלעגט זיך וועלן שילטן די
גאַנצע וועלט.

דערפאר איז אבער פאר אונז זומער געווען א לעבן.
מיר האבן געהאט א לאנגן, ברייטן און זייער א שיינעם
הויף. מיט הויכע גראזן איז ער געווען באדעקט, אין אלע
ווינקעלאך האבן הויכע שלאנקע בוימער געוואקסן,
און אין מיטן הויף איז געשטאנען איין אלטער דיקער
בארן-בוים, וואס האט ברייט און ווייט ארום זיך א
קילן מחיה'דיגן שאטן געווארפן. אונטער דעם בוים
האב איך אין יענע זומער-טעג ליב געהאט צו זיצן
און צו ליגן, ביכלאך לייענען און אויפ'ן ווייטן קלארן
הימל קוקן, און טראכטן פון ווייטע פארבארגענע וועלטן
און פון נעכטיגע טעג...

אין א ווינקל פון הויף איז געווען אויפגעבויט א
גרויסער שטאל, וואו עס פלעגט דאס ברען-האלץ ליגן.
יעדן זומער פלעגן מיר אין דעם שטאל א שטיקל פלאץ
ריין מאכן פון שפענדלאך און פון שטויב, איין אלטן טיש
מיט צוויי שטולן אוועקשטעלן, און דא פלעגן מיינע
עלטערע ברידער זייערע לעקציעס געבן מיר און מיינע
צוויי שוועסטער.

עס פלעגט זיין א סך שפאס און געלעכטער. איינמאל,
סוף ווינטער ווען די טעג זיינען שוין געווארן ווארעמער,
האבן מיר געפראוועט א לוייה פון אונזערער א קאץ,
וועלכע שכנישע ביזע הינט האבן ביינאכט צוריסן
נעבן אונזער גאניק, דער אנפירער פון דער זאך איז
געווען דער ברודער אליה. פון שפענדלאך און קלעצ-
לאך האט מען געמאכט א מין מטה, די קאץ איז אויף

דעם אַוועקגעלייגט געוואָרן, און מיר אַלע, קינדער, זיי
נען געגאַנגען אין אַ פּראָצעסיע, איבער דער גאַנצער
לענג פון הויף, טראַגנדיק די טויטע קאַץ צום הינטערן
שטאַל, וואו אַ גריבל איז שוין געווען אויסגעגראָבן און
די קאַץ איז באַגראָבן געוואָרן. און נאָכדעם האָט אליה
אַריינגעקלאַפט אַ ברעטל אַלס „מצבה“. און די מאַמע
האַט פון גאַנציק געשמייכלט קוקנדיג אויף דעם איינפאַל
פון די קינדער.

יעדן זומער פלעגן מיר, די אינגערע קינדער,
אויף אונזער הויף אַ שטיקל גאַרטן מאַכן. מען פלעגט
די ערד אויפגראָבן און „בייטן“ מאַכן, אוגערקעס און
ציבעלעס און אַנדערע גרינסן פאַרזייען. עס פלעגט
אַבער די גערעטעניש אַלע מאָל זיין זייער אַן אַרעמע. און
די מאַמע פלעגט לאַכן פון אונזער גאַרטן :

„וואָס קענט איר שוין מיט אייערע קינדערשע כחות
אויפטאָן. מען וואָלט באַדאַרפט אַ גויה דינגען, זי זאָל
גוט אויפגראָבן און ריכטיג פאַרזייען — וואָלט עפעס
געווען.“

יעדעס יאָר פלעגט עס די מאַמע זאָגן, מען וואָלט
באַדאַרפט אַ גויה דינגען, זי האָט אַבער קיינמאַל ניט
געדונגען. ווייזט אויס, עס האָט זיך ביי דער מאַמען
אין די קעשענעס קיין איבעריג געלט ניט געוואַלגערט.

ביינאַכט, ווען מען פלעגט פון הויז אַרויסגיין פלעגט
דער הויף זיין פול מיט סודות, אונטער'ן בוים האָב
איך מורא געהאַט צו גיין דאָן — עס איז די פינסטערניש

געווען אזוי געדיכט, אזוי שוואַרץ, און די לאַנגע צווייגן פון די בוימער וואָס האָבן כמעט ביז דער ערד דערגרייכט האָבן אויסגעקוקט אזוי ווי הענט פון משונהדיגע באַ-שעפענישן, וואָס וועלן מיך באַלד כאַפֿן און פאַרשלינגען. פלעגט מען שטיין אויפֿן גאַניק און קוקן. פון ווייטן האָט זיך אַ זילבער-קלאַרער טייך געצויגן, און נאָך אים ברייטע לאַנגע פעלדער, און נאָך ווייטער, אַ שוואַרצער וואַלד. איבערן קאָפּ האָט זיך אַ בלוייער הימל געצויגן און טויזנטער שטערנדלאַך האָבן אויף אים געשיינט און געפינקלט. די פאַרכישופטע לבנה וואָס איז איבער'ן הימל געשוואומען האָט זיך אָפגעשפיגלט אין טייך, און אין דער אַרומיגער שטילקייט פלעגט זיך בלויז הערן דאָס קוואַקען פון די זשאַבעס אין טייך.

און יעצט, ווען איך טראַכט וועגן דער געשיכטע וואָס איך וויל דאָ דערציילן דוכט זיך מיר אַז די גאַנצע געשיכטע האָבן פאַראורזאַכט יענע זשאַבעס וואָס האָבן געקוואַקעט אין טייך.

אין איינעם פון יענע זומערס האָב איך פיינט באַקומען פלייש. עס האָט זיך אַזאַ געדאַנק באַזעצט אין מיין קינדישן מח: יעדן מאָל וואָס איך פלעג אין מויל נעמען אַ שטיקל פלייש האָט זיך מיר אויסגעדוכט אַז איך האַלט אין מויל אַ זשאַבע. עס פלעגט מיר ווערן ניט גוט אויפֿן האַרצן און איך פלעג עס מוזן אויסשפייען. ענדליך האָב איך אינגאַנצן אויפגעהערט פלייש צו עסן.

און איך האָב געגעסן בלויז דאָס געקעכטס. אין אַנפאַנג האָט מען עס ניט באַמערקט. און נאָכדעם אַז מען האָט זיך אין שטוב געכאַפּט איז געוואָרן אַ שטיקל טומל. מיינע ברידער און שוועסטער האָבן געלאַכט: „וואָס איז, ווילסט זיין אַ וועגעטאַריאַנער?“ און די מאַמע וואָס האָט דאָס גאָר ניט געקאַנט פאַרשטיין האָט אויך גע-לאַכט: — „אַזוי פרום ביזטו, זשאַלעוועסט די בהמות וואָס מען קוילעט זיי?“

און דאָן האָב איך געטראַכט: אויב אַזוי, אויב מען רופט מיך שוין יאָ וועגעטאַריאַנער — טאָ לאַמיך כאַטש דעם נאַמען פאַרדינען. און איך האָב דאָס געקעכטס, וואָס איז צוזאַמען מיט'ן פלייש געקאַכט געוואָרן, אויפֿ-געהערט צו עסן. איך האָב זיך געשפּייזט בלויז מיט ברויט און מיט די גרינס וואָס די מאַמע פלעגט בריינגען פון מאַרק. עס איז דער טומל אין הויז נאָך שטאַרקער געוואָרן. און וויפיל מען האָט מיט מיר ניט געטענה'ט — אַז איך זאָל וואַרפן מיינ משוגעת, אַז איך וועל קראַנק ווערן — עס האָט גאָר ניט געהאַלפן. איך האָב מיר מיינס געטאָן. און די מאַמע האָט געטענה'ט: — וואַלטן מיר כאַטש אַ בהמה געהאַט — וואַלטו מילכיגס געגעסן. אַבער, דאָס מילכיגס וואָס מיר האָבן — דעם קריגל מילך וואָס איך קויף אַמאָל אין מאַרק...

דריי חדשים זיינען פאַריבער. מען האָט אין שטוב גערעדט, אַז איך בין זייער דאַר און מאַגער געוואָרן, איך האָב אַבער גאַרניט געשפּירט.

איינמאל האָט מיין עלטערער ברודער הירש בשעת'ן לערנען מיט מיר אין שטאַל אָנגעהויבן צו ריידן וועגן דעם. איך זאַל אַוועקוואַרפן אַט די נאַרישקייט, האָט ער געטענה'ט. ווייל, אויב איך האָב קיין רחמנות אויף זיך ניט — זאַל איך אויף דער מאַמען רחמנות האָבן. זי קען דאָך מיך באַזונדער מיט מילכיגער שפייז ניט באַזאָרגן. „און ענדליך, האָט ער געזאָגט, ווייסטו אַז מען קען פון דעם ערנסט קראַנק ווערן און אַפילו שטאַרבן? און ווייסטו אַז אַפילו טאַלסטאַי איז ערשט צו דרייסיג יאָר געוואָרן אַ וועגעטאַריאַנער? און ער איז דאָך אַ רייכער מאַן און קאָן זיך מיט וואָס ער וויל באַזאָרגן.“

איך האָב געשוויגן די גאַנצע צייט וואָס ער האָט גע'רעדט. עס איז מיר געווען אומעטיג. איך האָב די אויגן צו דער ערד אַראַפּגעלאָזט און כ'האָב געוויינט. יא, איך האָב געוויינט. עס האָט מיך פאַרדראָסן וואָס זיי מיינען אַלע, אַז עס איז ניט מער ווי אַ קינדישער קאַפּריז. עס איז קיין קאַפּריז ניט געווען. איך האָב אַבער פאַרשטנען, אַז איך מוז פאַר אַ שטיקל צייט מאַכן אַ קאַמפּראַמיס, ביז איך וועל עלטער ווערן און ווערן זעלבסטשטענדיג.

אַזוי האָט זיך עס געצויגן ביז דעם יאָר 1918, ווען איך בין שוין מיט דער גאַנצער פאַמיליע געווען אין אַמעריקע. אין פיטסבורג, פענסילוועניאַ. ביז יענער צייט האָב איך זיך געמאַטערט, יא געגעסן, און ניט געגעסן די אַלע זאַכן פון וועלכע עס האָט מיך געעקלט. אַ קורצע צייט פאַר מיין אַוועקפאַרן קיין אַמעריקע (אין 1912)

האָב איך געזאָגט צו אַ חבר מיינעם פון יענע אינגלשע
יאָרן, דוד הענקין, אַז אַזוי שנעל ווי איך וועל אין
אַמעריקע אָנהויבן פאַרדינען אויף זיך — וועל איך ווי-
דער ווערן אַ פולשטענדיגער וועגעטאַריאַנער. ער האָט
מיך אויסגעהערט מיט אינטערעס און מיט דרך-אָרץ.

1918

* * *

עס זיינען שווער געווען די ערשטע „גרינע“ יאָרן אין
אַמעריקע. איך בין אַריינגעפאלן אין איר אינדוסטריעלער
מאַשיין אין דעם עלטער פון 15 יאָר. איך האָב געאַרבעט
אַלס אַ לערן-אינגל אין אַ פאַבריק פון רעגן-מאַנטלען,
אַלס אַ „פעקער“ און „סטאַק-באַי“, אין אַ פאַבריק פון
„טראַנקס“ (שווערע טשעמאַדאַנען). אַלס אַ „האַנט“ אין
די בעקערייען פון די „נעשאַנעל ביסקוויט קאַמפאַני“.
איך האָב אַפילו געאַרבעט אַ קורצע צייט אין די שטאַל-
פאַבריקן אַרום פיטסבורג.

איך בין געוואָרן אַ סאַציאַליסט און אַנגעשלאָסן זיך
אַלס מיטגליד אין אַ אידישן צווייג פון די „יאַנג פיפּלס
סאַשעליסט ליג“. עס איז געווען אַ צייט פון יוגנדלעכע
שטורם, און דראַנג, און אומרו, און אַ צייט פול מיט שיינע
האַפענונגען.

אין אַ זונטאָג אין מאַנאַט יולי, 1918, האָב איך פאַר-
בראַכט מיט חברים פון דער אַרגאַניזאַציע, אַלע 20 און

22 יעריגע בחורים, ביי א פיקניק אין א פארק. מען האט געגעסן „קארנד־ביף סענדוויטשעס“ און אנדערע פאָ-טראָועס. און דאָן איז מיר פלוצלונג איינגעפאלן: זאל דאָס זיין דאָס לעצטע מאָל אין מיין לעבן וואָס איך עס פליישיגס. און אזוי איז געשעהן.

איך האָב נאָך אַלץ געוואוינט אַ שטיק צייט נאָכדעם מיט מיינע טאַטע-מאַמע. נאָר מער האָבן זיי שוין מיר ניט געשטערט. אָבער די מאַמע האָט זיך נאָך אַלץ גע-וואונדערט, און אין פאַרלוף פון די שפּעטערדיגע יאָרן האָט זי מיך ניט איינמאַל מיט פאַרדראָס געפרעגט: וואָס-זשע, מיין זון, וועסט טאַקע קיינמאַל ניט עסן קיין ברעקל פלייש, קיין פיש, קיין שטיקל עוף? נאָר דער טאַטע, אַ קלוגער איד, אַ למדן, און כאַטש אַליין אַ פלייש-עסער, מלעגט איר זאָגן: „חיה, לאַז אים צורו, אפשר איז ער גערעכט“... זיי זיינען שוין ביידע אויפ'ן עולם-האמת...

1950

אין שיקאגער שלאכט-הויז

...זייענדיג אין שיקאגא האב איך באזוכט די פאב-
ריק-געגנד פון שטאט און די בארימטע „סטאק-יאַרדס“
(שלאכט-הייזער). דאָרט האָב איך געזעהן דאָס וואָס איך
האָב דערוואַרטעט. צוערשט שמוץ און אַ געשטאַנק ביז
צום ברעכן, און נאָכדעם די גרויזאַמע סצענעס פון
שלאַכטן די חיות. מען מוז ערשטוינט ווערן זעהענדיג די
גלייכגילטיגקייט פון די אַרבעטער, וועמען עס פאַלט
זאָגאַר ניט איין דאָס זיי באַגייען אַ פאַרברעכן יעדן טאָג,
יעדע שעה, יעדע מינוט פון זייער לעבן. אין דעם קלאַפּן
פון די אייזערנע קייטן, אין דעם קלינגען פון די שאַרפע
מעסערס האָט זיך מיר געדוכט, אַז איך הער די קללות
און געשרייען פון די טויזנטער אומשולדיג פאַרמוטשעטע
באַשעפענישן. און איך האָב לייכטער אַפּגעאַטעמט, ווען
נאָך איין אַנדערטהאַלבן שטונדיגן שפּאַציר בין איך
אַרויס אויף דער פּרישער לופט.

1923

...די באהעפטונג מיט דער נאָטור מאַכט דעם מענשן
שענער און רואיגער, און מער פעהיג צו באַנעמען דאָס
גליק פון דער וועלט.

1925

* * *

...איך האָב געלייענט מאַקסימ גאָרק'ס בוך — עריי-
נערונגען וועגן ל. נ. טאַלסטאָי. דאָרט דערציילט זיך, אַז
ווען טאַלסטאָי איז נאָך געווען אַ קינד אין וויג פלעגט
ער זיך רייסן פון די פענטעס, אין וועלכע ער איז געווען
איינגעשנורעוועט, און דאָס, באַמערקט גאָרק, קאָן דינען
פאַר אַ סימבאָל פון זיין גאַנצן שפעטערדיגן לעבן, ווען
ער האָט זיך געריסן פון די פענטעס — די פאַלשקייטן
פון דער וועלט.
איך בין ניט טאַלסטאָי, אָבער — אוי, וויי! איך רייס
זיך אויך פון די פענטעס...

1931

* * *

... אין יעדן אמת'ן קונסטווערק געפינט מען טיילן
כ׳נ׳ם אייגענעם איך.

1931

פראגמענט

די ריזיגע, די מיליאָנען־קעפיגע שטאַט איז גלייכגיל-
טיג און קאלט צו דיין צער.

און ווייטאַגט דיין האַרץ, און גייט אויס דיין נשמה
אין פּיין — וועמען גייט עס אָן?

די שטאַט ווייס ניט פון דייע זאַריגן און וויל ניט
וויסן.

טראָג דיין צער אין זיך אַליין.

אויטאָמאַט־רעסטאָראַן, 14טן גאַס, נ. י. 1938.

צו מיין טאכטער עמר

...קינדערלאך דיזעלבע אומטעום עס גייען אין נאכ־
מיטאג מיט די פעקלאך ביכלאך, און טאנצן אונטער,
זינגען אויס דיזעלבע לידלאך. פרישן זיי מיר אפ מיין
אלטן צער, דעם האלב פארגעסענעם, וואס דרעמלט אין
מיין הארץ, און וועקן אויף זכרונות פון אמאל.

נאר קינדערלאך —

זיי זיינען דאך ניט שולדיג וואס זיי האבן אין מיר, א
מענשן א ווילד פרעמדן, וואס שפאנט אזוי פון סאבוויי
צום טראמוויי מיט'ן געפעק פון ארבעטער־געצייג, —
זיי זיינען דאך ניט שולדיג וואס זיי האבן אין מיר ער־
וועקט א ביינקשאפט און א צער.

בענש איך אין דער שטיל די לוסטיגע, די שרייענדיגע
מחנה, און איך דערשלינג די טרער וואס אט־אט וויל
דערגיין צום אויג, און שפאן זיך ווייטער אט־אזוי אוועק,
אן איינזאמער אויף אונבאקאנטן וועג...

ערגעץ אויף נעק ראוד, ברוקלין, 1938.

* * *

...ווען א פריינדשאַפּט ווערט צושטערט — וויינען
כלאכים אין הימל.

ווען א ליבע פאַרוועלקט — טרויערט גאַט אַליין.
און די זון, א פאַרשעמטע, באַהאַלט זיך הינטער די
וואַלקנס.

קומט זי ווידער אַרויס — האָט זי שוין אַ נייעם
פּלעק אויף זיך.

עס דערשפּירן דעם פּלעק אויף דער זון די גראַזן אין
פּעלד, די בוימער אין וואַלד, די חיות אין זייערע נאַרעס.
רויטן מעלאַנכאָליש-סודותדיג די גראַזן, יאַמערן די
ווינטן צווישן די בוימער, וואַיען די חיות פון וואַלד.

נאָר אין צשמדאי, דער שוואַרצער שטן מיט די רויטע
ברענענדיגע אויגן, טראַגט זיך אַרום מיט אַ ווילדן
נצחונידיגן געלעכטער איבער די אַפּגרונטן פון דער ערד.
פון די נישטיגע צוויי-פיסיגע חיות — פון די קליינע
מענשעלאַך לאַכט ער, און פון זייער גאַט, דעם פאַר-
טרויערטן.

אַלע פאַלשע, נשמה/לאַזע בלומען האָבן די מענשעלאַך
איינגעהיט, נאָר די ליבע-בלום, וואָס זייער גאַט האָט
זיי געשענקט — האָבן זיי דערהרג'עט.

1943

א ביטל שפאט

הימל-גימל

- עס איז שוין היינט דער 15טער סעפטעמבער —
האָב איך מיר געקויפט אַ נייעם היטל.
איך וועל גיין אין גאָס אַליין שפּאַצירן —
אפּשר וועל איך זעהן די שיינע גיטל.

וועל איך זיך פאַר איר פאַרנויגן,
אויף אַ רגע אויפהויבן דעם היטל.
זאָל זי זעהן אַז איך קאָן זיין איידל,
אַט די שוואַרץ-חנ'עוודיגע גיטל.

- איז שוין היינט דער 15טער סעפטעמבער, —
באַלד פאַרשווינדן אַלע זומערדיגע היטלען.

כ'בין אין פאַרק אַליין אַרומגעגאַנגען.
ס'האַט געשיינט די זון, איך האָב געטראַכט פון גיטלען.

1921

ציבעלע-שאַלאַכץ

(צו אַ ניו־יאַרקער מיידל)

— דו לאַכסט, און דו לאַכסט, און דו גלויבסט ניט, —
ביזט וועלטליך, גרויסשטאַטיג ביזטו ;
נאַר איך, אַ קליינשטעטלדיג דיכטער —
איך וועל שוין ניט האַבן קיין רו.

איך זאָג : פון יעצט אָן אין מיין האַרצן
געוועלטיקט נאַר איינע, נאַר דו.
נאַר דו רופסט עס „ציבעלע-שאַלאַכץ“,
גרויסשטאַטיג פאַרדאַרבן ביזטו.

1931

אין אַ געזעלשאַפּט פון עטלעכע דיכטער האָט זיך
 איינער אויסגעדריקט אַז עס זיינען דאָ איצט אין אונדזער
 ליטעראַריש וועלטל מעגשן, וועלכע שרייבן אַזעלכע
 לידער, וואָס קיין געדאַנק אין אין זיי ניטאָ, די ווערטער
 קלעפּן זיך ניט איינס צום צווייטן, נאָר מען שאַפט אַ
 גראַם און מען רופט עס ליד. הערנדיג די ווערטער אין
 מיר איינגעפאַלן צו שרייבן די דאָזיגע זאַך, וואָס אַז
 איר ווילט איז עס אַ ליד, און אַז איר ווילט איז עס
 שדים ווייסן וואָס.

א ו נ ז י ן

הערט, אידן, איך וועל אייך דערציילן אַ מעשה —
 מיך אַרט ניט צי ס'וועט אייך געפעלן צי ניט ;
 ס'קאָן זיין איר וועט זאָגן — דער מאַן איז מטורף;
 ס'קאָן זיין איר וועט זאָגן — וואָס גודיעט דער איד ?

* * *

איך האָב ניט געשאַפּט איבער מאַרמאַרענע זאָלן,
 כ'האַב זיך ניט געשפיגלט אין ריינעם קרישטאַל —
 מיט נאַקעטע פיסלאַך געטאַנצט איבער בלאַטעס —
 געווען איז עס לאַנג שוין, אין ווייטן אַמאָל.

* * *

מיר האָט זיך געחלוס'ט: די טעג ווי אַ כמאַרע.
עס קלינגט ניט קיין גלאַק צו די וואַלקנס אַרויף.
זאָל קלינגען, זאָל ברומען, זאָל עמיצער קומען,
זאָל עמיצער ציען פון ערגעץ אַ שרויף.

* * *

די בלויקייט פון הימל, די גרינקייט פון שימל —
מיך אַרט ניט, עס וואַרט ניט קיין מלאך אַט-דאָ.
וואָס טויג מיר מלאכים — עס זיינען דאָ שבחים
פאַר מענשן פאַראַן יעדן טאַג, יעדע שעה.

* * *

געפעלט אייך די מעשה? — די ציג איז אַ ווייסע.
די מאַנדלען אין וויגל, — די ראַזינקעס — זיס.
נאָר איך בין אַ אינגל — אַנטלויף איך פון שטיבל,
און טאַנץ איבער בלאַטעס מיט ברודיגע פיס.

1944

פרויען, ווארפט אוועק דאָס שמינק!

כ'האָב ליב צו קוקן אויף די פנים/ער פון יונגע פרויען.
זיי דערמאָנען אַן דער זון פון פּרילינג,
און אַן דעם זומערדיגן פּרישן גראָן.
נאָר אַז זיי שמירן זיך די ליפּן אַן מיט רויטער שמיראכץ
דאָן דוכט זיך מיר — עס קוקן אויס די מיילער זייערע
אַזוי ווי — כ'ווייס? — אַזוי ווי שדים ווייסן וואָס.

1944

